

It was stressed that in the 70s of the XXth century in institutions of vocational education in Ukraine with the aim of legal education of the youth lessons in disciplines “Matters of the Soviet Law” and “Labour Law” were held. Also, law universities, recreation clubs, rooms and corners of the Soviet law were created. During out - of - class activities lectures, lecture - rooms, discussion forums, question - and - answer sessions, disputes, law months, conferences on particular topics were organized. The articles from the journal “The Man and the Law” were discussed and wall papers were created. Groups of “Young Dzerzhyntsi”, “Courts of Honour”, “Community Court”, councils of re - education and preventative measures operated. Awareness - building work with parents was undertaken. Thus, awareness - building work was beneficial in the process of which all the attention was focused on explanation and persuasion. The formation of legal awareness of youth was predominant while other tasks of legal education were neglected.

It was summarized that without regard for above mentioned in the 70s of the XXth century in institutions of vocational education in Ukraine there was a complex approach to organization of legal education of youth and the work in this direction was done systematically.

Key words: institutions of vocational education, the youth, legal education, tasks of legal education, forms of legal education.

Дата надходження статті: 17.01.2020 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, доцент Яцула Т. В.

УДК 378.1

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi45.79>

Солодовник А. О.*,

orcid.org/0000-0002-2736-6446

СХЕМА КЛАСИФІКАЦІЇ АРХІВНИХ ДЖЕРЕЛ У КОНТЕКСТІ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ МОРСЬКОЇ ОСВІТИ В КІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Стаття присвячена особливостям класифікації архівних джерел в історико-педагогічних дослідженнях генези вітчизняної системи морської освіти в кінці ХІХ – на початку ХХІ століття.

Автором констатовано, що розширення архівної джерельної бази з вищезазначеної проблематики вимагає вирішення питання її класифікації. Водночас установлено, що це питання все ще залишається відкритим. Зазначено, що класифікації архівних джерел у сучасних дослідженнях, пов'язаних зі становленням і розвитком системи підготовки фахівців морської галузі, ґрунтуються переважно на територіальному принципі.

За результатами дослідження розроблено комплексну схему класифікації матеріалів архівних установ, які розкривають генезу вітчизняної системи морської освіти в кінці ХІХ – на початку ХХІ століття, з урахуванням 8 критеріїв: форми фіксації документа (друковані, рукописні, фотодокументи); територіального критерію (документи вітчизняних та іноземних архівів); хронологічного критерію (документи дорадянського, радянського періодів та періоду незалежності); типу власності (документи загальнодержавних архівних установ, архівів закладів освіти морського профілю та приватних архівів); типу фондоутворювача (матеріали фондів органів влади, закладів освіти морського профілю, дотичних організацій, персоналій); рангу документа у вертикальній ієрархії (документи загальнодержавного, локального значення, у межах конкретного закладу морської освіти); фактичної цінності (документи, що безпосередньо розкривають особливості та закономірності досліджуваного історико-педагогічного явища, розвитку морської галузі

*© Солодовник А. О.

в конкретний історичний період, політичному, економічному, соціальному житті країни загалом); змісту (нормативно-правові, звітно-статистичні, організаційно-управлінські, навчально-методичні, публіцистичні документи).

Ключові слова: морська освіта, джерелознавство, архівне джерело, класифікація, критерії класифікації, архівний фонд, архівна установа, архівознавство.

Постановка проблеми. Інтеграція вітчизняної системи підготовки фахівців для морської галузі в міжнародний освітній простір, з одного боку, передбачає її трансформацію внаслідок упровадження кращих світових практик, а з іншого – збереження національних особливостей і традицій у підготовці моряків. Реалізація останнього актуалізувала історико-педагогічні розвідки вітчизняних учених щодо виявлення цінного досвіду організації функціонування системи морської освіти в контексті активних соціально-економічних змін у попередні історичні періоди.

Важливими фактологічними джерелами дослідження будь-якого історико-педагогічного явища є матеріали архівних установ. Вітчизняні архіви містять цінний масив фондів, вивчення яких дає можливість науковцям-педагогам виявляти позитивний досвід удосконалення функціонування мережі закладів освіти морського профілю на території України в обраний для дослідження період та екстраполювати його в умови сьогодення.

В останнє десятиріччя спостерігається активізація наукових пошуків у галузі історії морської освіти. До наукового обігу продовжують вводитися маловідомі та невідомі архівні джерела, поглиблюється аналіз раніше відомих документів архівних установ для забезпечення повноти, достовірності та об'єктивності відтворення особливостей розвитку системи морської освіти України в попередні історичні періоди. Розширення архівної джерельної бази історико-педагогічних досліджень із вищезазначеної проблематики актуалізує необхідність групування архівних документів для спрощення їх пошуку й аналізу.

Аналіз досліджень. Серед напрацювань вітчизняної історії педагогіки, пов'язаних зі становленням і розвитком системи підготовки фахівців для морської галузі, особливе місце займають дисертаційні дослідження В. Золотовської, А. Ляшкевич, І. Рябухи, А. Солодовник, О. Чорного. Зазначені розвідки ввели до наукового обігу цінний масив архівних джерел, що характеризують різні аспекти розвитку морської освіти на території України в попередні історичні періоди. Крім того, окремі архівні документи з цієї проблематики також аналізовані в статтях І. Вербій, М. Гончара, І. Куценко.

Фактологічний матеріал вищезазначених наукових доробків ґрунтується на фондах таких вітчизняних архівних установ: Центрального державного архіву вищих органів влади та управління, Центрального державного історичного архіву України в м. Києві, Центрального державного архіву громадських об'єднань, Державних архівів Київської, Миколаївської, Одеської та Херсонської областей. Утім, незважаючи на системне вивчення науковцями архівних документів щодо особливостей розвитку вітчизняної системи морської освіти в історичній ретроспективі, питання їхньої класифікації все ще залишається відкритим.

З огляду на вищезазначене, **метою статті** є розробка комплексної схеми класифікації джерел архівних установ у контексті історико-педагогічних досліджень розвитку системи морської освіти України кінця ХІХ – початку ХХІ століття.

Виклад основного матеріалу. Важливим етапом історико-педагогічного дослідження є відбір і формування його джерельної бази. Історико-педагогічні джерела дають можливість науковцю відтворити події та встановити певні факти, що розкривають генезу конкретного педагогічного явища. Сукупність таких джерел являє собою основу педагогічного джерелознавства, на якому ґрунтується методологія історії педагогіки.

О. Петренко справедливо зауважує, що значний масив джерел, який містить вагому для розвитку історії педагогіки інформацію, а також сучасний стан історико-педагогічної науки загалом викликають необхідність наукової класифікації джерельної бази дослідження [6]. Студіювання й аналіз вітчизняної періодики дає підстави для висновку, що на сьогодні не існує єдиної універсальної схеми класифікації історико-педагогічних джерел. На думку науковиць Н. Коляди та О. Петренко, це пояснюється широким спектром педагогічних інформаційних ресурсів, виникнення яких є наслідком різноманіття форм соціально-педагогічної діяльності людей і відносин між ними [4; 6]. На основі результатів ґрунтовного вивчення наукової літератури констатовано, що для класифікації та групування історико-педагогічних джерел учені обирають різні критерії: територіально-регіональні ознаки (Л. Шльоцер); рівень узагальнення інформації (Л. Пушкар'єв); типовість знакових систем (Д. Раскін); аспекти інформації (С. Шмідт); комплекс проблемно-тематичного, хронологічного та персоніфікованого критеріїв (Н. Гупан).

Специфічною й досить важливою групою джерел у контексті вивчення історико-педагогічних явищ є матеріали архівних установ. К. Васильєв запропонував класифікацію, що базується на критерії прагматичного аспекту інформації й передбачає поділ архівних історико-педагогічних джерел на такі групи: нормативні матеріали; первинні документи навчально-виховних установ, навчальних закладів та органів народної освіти; вторинні документи навчально-виховних установ; особисті документи; мемуари; статистичні матеріали [1, с. 147–148]. Архівні фонди в дослідженні О. Фізеші, присвяченому вивченню діяльності початкових шкіл Закарпаття другої половини ХІХ – першої половини ХХ століття, згруповано за хронологічними та тематичними ознаками [9, с. 44]. У наукових розвідках щодо діяльності закладів інтернатного типу в Закарпатті першої половини ХХ століття, проведених М. Черепанею, архівні документи розподілено за змістом на такі групи: нормативні акти; звітна інформація; навчально-виховна документація; матеріали роботи конференцій, з'їздів, курсів підвищення кваліфікації працівників закладів інтернатного типу, посадові інструкції; особові справи вихованців закладів [10, с. 65]. Усе вищезазначене дає підстави для висновку: специфічність кожного історико-педагогічного явища вимагає від дослідника вивчення та відбору власної джерельної бази і розроблення власної схеми її класифікації на основі індивідуально обраної системи критеріїв.

У дисертаціях, присвячених дослідженню генези вітчизняної системи морської освіти, також зроблено спроби класифікувати матеріали архівних установ України. Зокрема, у дисертаціях на здобуття доктора педагогічних наук А. Ляшкевич та І. Рябуха представили огляд архівної документації з її поділом за місцем зберігання джерел: матеріали Центрального державного історичного архіву України (м. Київ); документи Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України; фонди Державних архівів Київської, Херсонської, Миколаївської та Одеської областей [5; 7]. Аналогічний підхід реалізований В. Золотовською під час дослідження тенденцій вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах морського профілю в 70-ті рр. ХХ – на початку ХХІ століття [3]. Під час вивчення особливостей розвитку фізико-математичної підготовки в морських навчальних закладах України (1944–2012 рр.) А. Солодовник, крім місця зберігання, обрала в якості критерію класифікації також зміст архівного джерела [8]. Узагальнюючи результати студіювання вищезазначених наукових розвідок, констатуємо, що розробка комплексної класифікаційної схеми групування та поділу матеріалів архівних установ дасть можливість спростити характеристику джерельної бази в подальших дослідженнях різних аспектів становлення та розвитку вітчизняної системи морської освіти в попередні історичні періоди.

Комплексний підхід щодо ефективної реалізації поставленого завдання передбачає підбір системи критеріїв класифікації архівних джерел. Для цього, насамперед, розглянемо підходи щодо визначення категорійності фондів в архівній справі загалом.

Класифікація архівних документів – це загальнонауковий метод в архівознавстві, метою якого є встановлення історичних, логічних та інших зв'язків між документами та комплексами документів; упорядкування архівних матеріалів і забезпечення інтелектуального доступу до інформації про конкретний архівний документ, архівний фонд, архівну колекцію, документи нефондового комплексу через архівні інформаційні системи, орієнтовані на знання точних найменувань, характеру і хронології діяльності їх утворювача [2, с. 9]. Класифікація матеріалів архівних установ як один із ключових методів дослідження історико-педагогічних явищ, на нашу думку, має більш вузьку мету. Вона полягає в групуванні архівних документів за певними ознаками та встановленні зв'язків між ними в межах конкретного історико-педагогічного дослідження для забезпечення об'єктивного відтворення фактів минулої педагогічної дійсності з урахуванням ключових принципів та методів архівознавства. За результатами студіювання методичних рекомендацій, розроблених Українським науково-дослідним інститутом архівної справи та документознавства (УНДІАСД), були визначені такі ключові принципи архівознавства: історизму; наукової об'єктивності; усебічності та комплексності; походження документа (провенієнції); приналежності. Серед методів архівної справи акцентується увага на історичному, логічному, системному методах, а також методі функціонального аналізу [там само, с. 14–17].

В основі процесу визначення категорійності архівних матеріалів лежить також поняття їхньої цінності. Проте зауважимо, що в педагогічному джерелознавстві аналіз змісту архівної документації проводиться для встановлення їхньої фактичної цінності в контексті вивчення конкретного історико-педагогічного процесу. Натомість в архівній справі цей аналіз не залежить від конкретики певного наукового дослідження й передбачає встановлення об'єктивної цінності документів. Сучасна модель визначення категорійності архівних фондів, рекомендована Державною архівною службою України, передбачає застосування таких критеріїв класифікації: походження; зміст; зовнішні ознаки документів; значення фондоутворювача; інформативність документів; час їх створення [там само, с. 18].

Аналіз фондів архівних установ у контексті вивчення генези морської освіти України в кінці ХІХ – початку ХХІ століття та врахування вищезазначених положень дали можливість обрати систему критеріїв для класифікації архівних документів із цієї проблематики: форма фіксації; територіальний критерій; хронологічний критерій; тип власності; тип фондоутворювача; ранг документа у вертикальній ієрархії; фактична цінність; зміст. Нижче представлена комплексна схема класифікації матеріалів архівних установ щодо розвитку системи морської освіти України в кінці ХІХ – на початку ХХІ століття (табл. 1).

Таблиця 1

Комплексна схема класифікації архівних джерел, що розкривають генезу морської освіти України в кінці ХІХ – на початку ХХІ століття

№	Критерій	Групи джерел, визначені за конкретним критерієм	Приклади джерел кожної групи
1	2	3	4
1.	Форма фіксації	друковані документи	листування закладів освіти морського профілю з відомчими міністерствами; накази та розпорядження керівників морехідних училищ.
		рукописні документи	довідні записки; звіти викладачів; конспекти уроків.

Продовження табл. 1

1	2	3	4
		фотодокументи	фотографії вихованців морехідних училищ, викладацького складу.
2.	Територіальний критерій	документи з вітчизняних архівів	матеріали Центрального державного історичного архіву України (м. Київ), Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України; фонди Державних архівів Київської, Херсонської, Миколаївської та Одеської областей.
		документи з іноземних архівів	матеріали Російського державного архіву економіки, Російського державного архіву Воєнно-Морського Флоту.
3.	Хронологічний критерій	документи дорадянського періоду	звіти про роботу морехідних шкіл; документи керівництва країни кінця XIX – початку XX століття.
		документи радянського періоду	звіти про діяльність закладів морської освіти, нормативно-правові акти за період 1917–1990 рр.
		документи періоду незалежності	матеріали, що розкривають особливості становлення системи морської освіти з 1991 р. по теперішній час.
4.	Тип власності	Документи загальнодержавних архівних установ	матеріали Центрального державного історичного архіву України (м. Київ), Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України; фонди Державних архівів Київської, Херсонської, Миколаївської та Одеської областей.
		документи архівів закладів освіти морського профілю	матеріали архівів Херсонської державної морської академії, Національного університету «Одеська морська академія» та їхніх структурних підрозділів.
		документи приватних архівів	матеріали приватних колекцій.
5.	Тип фондоутворювача	матеріали фондів органів влади	фонди Ради народних міністрів УНР, Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР, Науково-методичних кабінетів Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР.
		матеріали фондів закладів морської освіти	фонди морехідних шкіл, Херсонського та Одеського морехідних училищ Міністерства морського флоту СРСР.
		матеріали фондів дотичних організацій	фонд Управління Херсонського торговельного порту, Управління Одеського морського торговельного порту Центрального управління морського флоту.
		матеріали фондів персоналій	фонди Авербух Ірини, Журавля Акіма Лазаровича, Ліфанова Віктора Миколайовича.
6.	Ранг документа у вертикальній ієрархії	Документи загальнодержавного значення	законои, накази, постанови, рішення КП СРСР, Ради Міністрів СРСР.

Продовження табл. 1

1	2	3	4
		документи локального значення	документи місцевих органів влади, що розкривають генезу морської освіти в конкретному регіоні.
		документи, що розкривають особливості підготовки фахівців у межах конкретного закладу морської освіти	щорічні звіти про роботу морехідних училищ, звіти про роботу циклових комісій морехідних училищ за півріччя.
7.	Фактична цінність	документи, що безпосередньо розкривають особливості та закономірності досліджуваного історико-педагогічного явища	наприклад, при вивченні генези техніко-технологічної підготовки в морехідних училищах такими документами можуть бути звіти циклових комісій загальнотехнічних дисциплін, навчальні плани тощо.
		документи, що розкривають особливості розвитку морської галузі в конкретний історичний період	статистичні галузеві звіти; характеристики технологічного розвитку морської галузі.
		документи, що розкривають трансформації в політичному, економічному та соціальному житті країни в конкретний історичний період	закони, накази та розпорядження, що регламентують загальні тенденції розвитку освітньої галузі.
8.	Зміст	нормативно-правові документи	закони, накази та розпорядження відомчих міністерств та інших органів влади.
		звітно-статистичні документи	звіти про освітню діяльність закладів освіти морського профілю.
		Організаційно-управлінські документи	рекомендаційні листи, накази та розпорядження керівників морехідних училищ; посадові інструкції.
		навчально-методичні документи	навчальні плани; програми теоретичної підготовки в закладах морської освіти; опис авторських методик; програми практик.
		Публіцистичні	нотатки персоналій; особисте листування; нариси.

Підсумовуючи інформацію з таблиці 1, зауважимо, що запропонована класифікаційна схема не є універсальною й може трансформуватися та доповнюватися залежно від конкретизації досліджуваного аспекту розвитку вітчизняної системи морської освіти в певний історичний період.

Висновки. Класифікація архівної джерельної бази є одним із ключових методів історико-педагогічного дослідження. Його метою є розподіл наявних архівних документів на групи за певними критеріями, а також установлення зв'язків між ними для забезпечення об'єктивного відтворення особливостей перебігу досліджуваного історико-педагогічного явища з урахуванням ключових принципів і методів архівознавства. За результатами аналізу наукової літератури та фондів архівних установ була розроблена комплексна схема класифікації архівних джерел, що розкривають особливості становлення та розвитку системи морської освіти України в кінці ХІХ – на початку ХХІ століття. Вона передбачає групування архівних матеріалів

із вищезазначеної проблематики за 8 критеріями: за формою фіксації; за територіальним критерієм; за хронологічним критерієм; за типом власності; за типом фондоутворювача; за рангом документа у вертикальній ієрархії; за фактичною цінністю; за змістом. Однак вона не є універсальною, тому може бути зміненою та доповненою в контексті обраного для дослідження аспекту розвитку вітчизняної системи морської освіти. Метою подальших наукових розвідок є адаптація запропонованої класифікаційної схеми до вивчення джерельної бази, що розкриває генезу техніко-технологічної підготовки в закладах освіти морського профілю в кінці XIX – на початку XXI століття.

Список використаних джерел:

1. Васильев К. И. Работа с архивным материалом. Методы педагогического исследования. М. : Просвещение, 1972. 159 с.
2. Дослідження підходів щодо визначення категорійності архівних фондів: методичні рекомендації / укладач Л. Ф. Приходько. Київ : Укрдержархів. УНДІАСД, 2013. 50 с.
3. Золотовська В. С. Тенденції вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах морського профілю (70-і роки XX – початок XXI століття): дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2019. 263 с.
4. Коляда Н. Педагогічна історіографія та джерелознавство як важливі складові історико-педагогічного дослідження. *Історико-педагогічний альманах*. 2018. Вип. 2. С. 21–30.
5. Ляшкевич А. І. Теорія і практика морської освіти Півдня України (30-ті роки XIX – початок XXI століття) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2019. 616 с.
6. Петренко О. Б. До проблеми класифікації джерельної бази історико-педагогічного дослідження. *Педагогічний дискурс*. 2013. Вип. 15. С. 536–542.
7. Рябуха І. М. Тенденції розвитку морської освіти в Україні (друга половина XVIII – початок XXI століття) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2019. 485 с.
8. Солодовник А. О. Розвиток фізико-математичної підготовки у морських навчальних закладах України (1944-2012 рр.) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2018. 341 с.
9. Фізеші О. Й. Архівні джерела про діяльність початкових шкіл Закарпаття другої половини XIX – першої половини XX століття. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія»*: збірник наукових праць. 2018. Випуск 2(8). С. 43–46.
10. Черепаня М. Архівні джерела про діяльність закладів інтернатного типу в Закарпатті першої половини XX століття. *Педагогічний часопис Волині*. 2019. № 2 (13). С. 59–66.

References:

1. Vasilev, K. I. (1972). *Rabota s arhivnym materialom. Metody pedagogicheskogo issledovaniya* [Processing of archival materials. Methods of pedagogical research]. Moscow: Prosveshchenie [in Russian].
2. Prykhodko, L. F. (2013). *Doslidzhennia pidkhodiv shchodo vyznachennia katehoriinosti arkhivnykh fondiv* [Researching of approaches to the categorization of archival funds]. Kyiv: Ukrderzharkhiv. UNDIASD [in Ukrainian].
3. Zolotovska, V. S. (2019). *Tendentsii vyvchennia inozemnykh mov u vyshchyykh navchalnykh zakladakh morskoho profilu (70-i roky XX – pochatok XXI stolittia)* [Tendencies of foreign language studying in the higher education institutions of marine profile (70s of the XX – the beginning of the XXI century)]. (Candidate's thesis). Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Ternopil [in Ukrainian].
4. Koliada, N. (2018). Pedahohichna istoriohrafiiia ta dzhereloznavstvo yak vazhlyvi skladovi istoryko-pedahohichnoho doslidzhennia [Pedagogical historiography and source study as important components of historical and pedagogical research]. *Istoryko-pedahohichnyi almanakh*, 2, 21-30. DOI 10.31499/2307-4833.2.2018.153293 [in Ukrainian].
5. Liashkevych, A. I. (2019). *Teoriia i praktyka morskoi osvity Pivdnia Ukrainy (30-ti roky XIX – pochatok XXI stolittia)* [Theory and practice of maritime education in the south of Ukraine (30s of the 19th – the beginning of the 21st century)]. (Doctor's thesis). Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Ternopil [in Ukrainian].

6. Petrenko, O. B. (2013). Do problemy klasyfikatsii dzherelnoi bazy istoryko-pedahohichnoho doslidzhennia [On the problem of classifying the source base of historical and pedagogical research]. *Pedahohichniyi dyskurs*, 15, 536–542 [in Ukrainian].
7. Riabukha, I. M. (2019). *Tendentsii rozvytku morskoi osvity v Ukraini (druha polovyna XVIII – pochatok XXI stolittia)* [Tendencies of maritime education development in Ukraine (second half of the 18th – beginning of the 21st century)]. (Doctor's thesis). Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Ternopil [in Ukrainian].
8. Solodovnyk, A. O. (2018). *Tendentsii vyvchennia inozemnykh mov u vyshchyykh navchalnykh zakladakh morskoho profilu (70-i roky XX – pochatok XXI stolittia)* [The development of physical and mathematical training in maritime educational institutions of Ukraine in 1944–2012]. (Candidate's thesis). Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Ternopil [in Ukrainian].
9. Fizeshi, O. Y. (2018). Arkhivni dzherela pro diialnist pochatkovykh shkil Zakarpattia druhoi polovyny XIX – pershoi polovyny XX stolittia [Archival sources on the primary schools' activities in Transcarpathia in the second half of the XIX – the first half of the XX century]. *Naukovi visnyk Mukachivskoho derzhavnogo universytetu. Seriiia «Pedahohika ta psykholohiia»*, 2, 43–46. DOI 10.31339/2413-3329-2018-2(8)-43-46 [in Ukrainian].
10. Cherepania, M. (2019). Arkhivni dzherela pro diialnist zakladiv internatnoho typu v Zakarpatti pershoi polovyny XX stolittia [Archival sources on the boarding institutions' activities in Transcarpathia in the first half of the XX century]. *Pedahohichniyi chasopys Volyni*, 2, 59–66. DOI 10.29038/2415-8143-2019-02-59-66 [in Ukrainian].

Solodovnyk A. O.,

orcid.org/0000-0002-2736-6446

**THE ARCHIVAL SOURCES CLASSIFICATION SCHEME
IN THE CONTEXT OF HISTORICAL AND PEDAGOGICAL RESEARCHES
OF THE NATIONAL MARITIME EDUCATION SYSTEM DEVELOPMENT
AT THE END OF THE XIX – THE BEGINNING OF THE XXI CENTURY**

The article is devoted to the features of the classification of the archival sources in historical and pedagogical studies of the Ukrainian maritime education genesis at the end of XIX – the beginning of the XXI century.

The author stated that the expansion of the archival source base on the above issue requires a solution to the problem of its classification. According to the results of studying existing scientific research, it was established that this issue still remains open. It is noted that the classifications of archival sources in modern researches, which related to the development of the maritime industry specialists training system, based mainly on the territorial principle. It is emphasized that the complex approach of solving this issue is provided by the choice of a system of criteria.

According to the results of the study, a comprehensive classification scheme of the archival sources has been developed, revealing the formation and development features of the Ukrainian maritime education system at the end of the XIX – the beginning of XXI century. It takes into account 8 criteria: document fixation form; territorial, chronological criterion; type of ownership; type of fund creator; the rank of the document in the vertical hierarchy; actual value; content.

The author comes to the conclusion that the proposed classification scheme is not universal. It can be modified and supplemented in the context of the aspect of the national marine education system development selected for research. The purpose of further scientific research is adapting this classification scheme to the study of the sources base revealing the genesis of technical and technological training in Ukrainian maritime educational institutions at the end of the XIX – the beginning of the XXI century.

Key words: maritime education, source studies, archival source, classification, classification criteria, archive fund, archival institution, archival science.

Дата надходження статті: 18.01.2020 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, доцент Ляшкевич А. І.